Jubilejski pečat - Institut za istoriju u Sarajevu - okrilje bosanskohercegovačke historiografije

(Dr. Budimir Miličić, Bibliografija izdanja Instituta za istoriju u Sarajevu i radova saradnika Instituta za period 1959-1999. godine, Institut za istoriju, Sarajevo 2000, str. 546.)

Putem više radnih i svečarskih manifestacija Institut za istoriju u Sarajevu obilježio je 40. godišnjicu svoga postojanja i plodnoga rada. U namjeri da se iscrpnim pregledom ostvarenog predstavi ova renomirana naučna institucija u cjelini, štampana je Bibliografija Instituta, autora dr. Budimira Miličića.

Brižljivim i akribičnim radom dr. Budimir Miličić uspio je da prikupi, obradi i prezentira javnosti 40-godišnju produkciju koja je nastajala radom djelatnika Instituta i velikog broja vanjskih saradnika u izdanjima ove institucije. Ona predstavlja uspješno zaokruživanje koje nosi sve elemente jubilejskog pečata. Prelistavanjem ove knjige, struci i široj javnosti korisnog i potrebnog vodiča u praćenju novije historiografske produkcije, lahko će se prepoznati da je Institut za istoriju u svojoj razvojnoj liniji, od uskostručnog Instituta za istoriju radničkog pokreta, izrastao u respektabilnu instituciju u proučavanju bosanskohercegovačke prošlosti. Šireći svoje tematske i stručne okvire, obradom prošlosti od najstarijih vremena do savremenog doba i prateći razvoj evropske i svjetske historiografije, Institut se vremenom pretvorio u organski dodatak glasovitom Zemaljskom muzeju i uz Centar za balkanološka istraživanja pri ANU BiH prerastao u vodeće okrilje bosanskohercegovačke historiografije.

Bibliografija je koncipirana iz nekoliko dijelova. Njenu pojavu i zadatak autor je obrazložio na početku, gdje je brojnim pojašnjenjima i sumarnim kritičkim ocjenama uvrštene produkcije, olakšao pristup u praćenje Bibliografije kao cjeline (Uvodne napomene 5-16). Autor nije propustio da ukaže na osnovne poteškoće u realiziranju svoga rada. Vrlo mala trasiranja,

objavljenim bibliografijama sa jedne strane, i većim brojem internih bibliografija i izvještaja o radu, punih bibliografskih manjkavosti, sa druge strane, bila su mu korisni vodiči. No, trebalo je sve to sravniti sa originalnim izdanjima u potpunosti i nadopuniti novim radovima, što nije bio i nije nimalo lahak posao.

Okvirni statistički pokazatelji ukazuju na plodnu stvaralačku produkciju. U krilu Instituta za istoriju prosječno je godišnje štampano 2,65 knjiga, 47 članaka, rasprava, priloga i tekstova u štampi, 14 prikaza, ocjena i kritika, plus prilozi memoarskih kazivanja, u svemu blizu 3.000 bibliografskih jedinica.

Među globalnim, za ovu priliku potrebnim ocjenama produkcije, autor je apostrofirao nekoliko indikativnih pokazatelja. O njima bi trebalo voditi računa.

- Dugotrajan i izdavački plodan angažman na izučavanju Drugog svjetskog rata, uz prisustvo i arbitražu živućih aktera događaja uveliko je sputavao slobodu naučne misli u izdanjima Instituta.

- Prisustvo izdanja Instituta za istoriju na stranim jezicima je imalo skromne, skoro neznatne dimenzije, tako da svjetska historiografija nije mogla pravovremeno biti obaviještena o djelatnostima i rezultatima koji su nastajali u okrilju Instituta. Otuda se u interpretaciji stranaca dostignuća u izučavanju bosanskohercegovačke prošlosti dobrim dijelom zloupotrebljavaju u razne vrste promidžbi kao vlastita djela.

- Istaknutim se čini i autorova ocjena u Bibliografiju uvrštenih tekstova objavljenih u štampi (dnevnim i revijalnim izdanjima), koji imaju žurnalistički karakter, bez stručnog aparata i bez naučne vrijednosti, za razliku od određenog broja tekstova koji i u takvim izdanjima zadržavaju visok stručni nivo.

- Vrlo je mali broj radova za starije periode, prethistoriju i antiku, koji u djelatnostima Instituta nisu ni imali zastupljene stalne saradnike (radnike Instituta).

- S obzirom na tematski sadržaj, najviše interesiranje pokazivalo se za političku historiju ali s kompleksnijim prožimanjem sa svim aspektima razvoja društva više nego što to naslovi najčešće pokazuju.

- Interesantni su i pokazatelji o kadrovskoj osnovi Instituta, naročito u posljednjoj deceniji XX stoljeća. Prije agresije na Bosnu i Hercegovinu Institut je bio uvjerljivo najveće središte naučnog kadra historijske nauke u Bosni i Hercegovini sa 12 doktora nauka, 8 magistara i 4 postdiplomca, a krajem 1999.g. to se svelo na 4 doktora, 5 magistara i 1 postdiplomca.

- Širi okvir struke u izdanjima Instituta pokazuje se prisustvom 411 vanjskih saradnika iz Bosne i Hercegovine, bivše Jugoslavije, jugoistoka Evrope i svijeta, te ističe okrilje Instituta u razvoju historiografije u potpunosti.

U uvodnom dijelu autor daje i objašnjenja klasificiranja jedinica u Bibliografiji. Ona je izvršena radi veće preglednosti. Tekstualno i shematski sa rekapitulacijama u tabelama dati su pregledi brojnih pokazatelja Bibliografije prema karakteru pojedinih bibliografskih jedinica.

Jezgro Bibliografije čine tri cjeline. U prvom dijelu prezentirana su *"Izdanja Instituta i publikacije izdate uz učešće Instituta"* (17-23). Obuhvaćeni su časopisi (Prilozi Instituta za istoriju, 28 svezaka), izvori, zbornici radova sa naučnih skupova i hronologije (sveukupno 56 jedinica). Drugim dijelom predstavljeni su *"Radovi stalnih saradnika Instituta za istoriju - Sarajevo"* (25-315). Posebnim poglavljima istaknuta su monografska ostvarenja, publikacije izvora, hronologije, bibliografije, udžbenici, članci, rasprave i prilozi, tekstovi objavljeni u štampi, studijski projekti, naučne diskusije, naučne polemike, prikazi, ocjene i kritike, osvrti, fragmenti izvorne građe, prilozi hronologijama, bibliografski prilozi, godišnji i periodični izvještaji o radu Instituta i na kraju rukopisi (ukupno 1.783 jedinice). U trećem dijelu obuhvaćeni su *"Radovi spoljnih saradnika"* (316-509), raščlanjeni prema vrsti objavljenog poput drugog poglavlja (sveukupno 1.115 jedinica). Ukupno je uvršteno 2954 bibliografskih odrednica. Na kraju su dati registri (*"Lična imena autora i stručni radovi"* (511-535) i *"Lična imena autora memoarskih kazivanja"* (536-543)) i *Sadržaj* (545-546).

Bibliografske jedinice potkrijepljene su, gotovo u potpunosti sravnjivanjem sa izvornicima, s potpunim nazivima, registriranim stranama, rezimeima i vrstom pisma. Aktualni nesređeni inventar biblioteka u Bosni i Hercegovini i nemogućnost da se dođe do određenih naslova uslovio je manjim, sitnim ispuštanjima koja ne umanjuju vrijednost Bibliografije. Mogla bi se pronaći još pokoja bilješka, koja bi uvećala broj uvrštenih jedinica, ali se bitnije ostvareni uvid ne bi pomjerao, naročito onaj najviše stručne razine.

Prije kao plod računarske, a ne ostvarene obrade, mogu se pronaći neke sitne omaške (kao naprimjer, rad B. Nilevića na engleskom u jedinici broj 717 vezan je za jedinicu 715, sadržaj jedinice pod 921, uvršten je i u jedinicu 919, jedinica 1564 ponovljena je u 1737, jedinica 1255 ponovljena je u jedinici 2516), no one su zaista rijetke. Ozbiljnijeg, opet ne i obeshrabrujućeg izgleda, djeluju donekle pomućeni, ali ipak upotrebljivi registri. Pod imenom autora Uroša Nedimovića upisana su dva broja više (709, 710), što je poremetilo dalji registar. Zapravo ta poremećenost je ublažena pod imenom autora Behije Zlatar (u registar je upisan jedan broj rada manje u nizu 888-913), ali je poremećenost do kraja ostala za jedan broj rada. Drugi registar tako tu poremećenost za jedan rad nosi u cijelosti. Najvjerovatnije je da su naknadno dvije jedinice pod Uroš Nedimović bile skinute, jedna jedinica Behije Zlatar je bila dodata, a iste promjene nisu bile registrirane u ranije završenom registru. Čitalac će lahko, za broj ili dva manje, pronaći po registru sve što mu je potrebno, pa gotovo da ta omaška neće ni smetati pri korištenju.

Neke, dosad u cjelini ili u najvećem dijelu nepoznate bibliografije pojedinih stalnih saradnika (radnika) Instituta sadržane su u Bibliografiji i

čitalac ih može pratiti prema registrima (Ibrahim Karabegović, Dževad Juzbašić, Tomislav Išek, Boris Nilević i dr., čije bibliografije, uprkos dužem angažmanu i ostvarenim rezultatima u struci, nisu bile poznate javnosti u posebnim obradama).

S obzirom na praćenje pojedinaca, sastavnice Instituta, moglo se, preglednosti radi, kod prvog spominjanja svakog radnika Instituta u fusnoti predočiti od kada do kada su u sastavu Instituta, naročito s obzirom na one radnike koji su promijenili sredinu, a ovdje im je dat dio njihovog ukupnog stvaralačkog opusa koji su ostvarivali kao radnici Instituta (E. Redžić, I. Hadžibegović, P. Živković, M. Ančić, Z. Antonić, A. Hadžirović, N. Šehić, D. Berić i dr).

Zadovoljavajući zacrtanu opću metodološku liniju i u namjeri da svaku bibliografsku jedinicu učini korisnim pokazateljem, autor je izostavio skraćenice. Njima bi se, ipak, donekle smanjio obim stranica bibliografije (naročito s obzirom na periodiku ili zbornike, tj. kolektivna ostvarenja, a tu je i ponavljanje imena autora ispred svake njihove bibliografske jedinice u dužem nizu). Sa druge strane, na nekim mjestima druga izdanja nekih jedinica mogla su dobiti posebne odrednice, naročito ako su proširena, dopunjena i sl. (naprimjer, broj 57).

U svojoj osnovnoj namjeni - prezentiranja postignutih rezultata Instituta za istoriju i olakšavanja pristupa u raznovrsnu historiografsku produkciju - Bibliografija je u potpunosti uspjela. Život i djelo jedne od najrespektabilnijih institucija u proučavanju bosanskohercegovačke prošlosti, kreiranju i razvoju bosanskohercegovačke historiografije odasijava na njenim stranicama. S obzirom na velike promjene izazvane ratnim razaranjima, rijetke su institucije u Bosni i Hercegovini koje imaju ovako prikazane pokazatelje kontinuiteta. Autoru, dr. Budimiru Miličiću pripada izuzetno priznanje za uloženi trud i uspješno prezentiranje bosanskohercegovačke historiografije i kulturne baštine. U radnim i svečarskim prigodama više istaknutih ocjena o Institutu, njegovoj produkciji i poziciji u bosanskohercegovačkoj naučnoj i kulturnoj baštini, kao i sama ponuđena Bibliografija, upućuju na potrebu detaljnijeg monografskog pogleda na Institut za istoriju u modernoj historiji Bosne i Hercegovine.

Esad KURTOVIĆ